

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Frida Granath		OP SA 17 - 20
Handledare		Antal ord: 11947
Fredrik Thisner	Beteckning	Kurskod
		1OP415
EN ORGANISATION I FÖRÄNDRING? EN ANALYS AV SVENSKA DOKTRINERS UTTRYCKTA STRATEGI OCH MILITÄRSTRATEGISK KULTUR UNDER 2000-TALET UTIFRÅN LIBERALISM OCH REALISM.		
<u>ABSTRACT:</u>		
<p>The 21st century has brought on a lot of changes in the security politics in Northern Europe. Some reports have described it as a change from sunshine to storm. In correlation with these changes, there will also be changes in strategy and in culture. Strategy can be explained through ends, means, and methods. While ends are mainly expressed in the arena of security politics, means and methods are generally formulated by the military in its doctrines. A country's strategic culture can also be interpreted through its doctrines.</p>		
<p>This essay studied the described means and methods in military doctrines through realism and liberalism, in order to establish if the expressed means and methods had changed alongside the changing security politics in Northern Europe. Through this analysis, conclusions could also be made concerning the described strategic culture in the doctrines.</p>		
<p>The result showed that the described means and methods, as well as the expressed culture had gone through a change and become more influenced by realistic tendencies. This shows that the Swedish Armed Forces has adapted its description of strategy and strategic culture in its doctrines in coherence with the changing politics.</p>		
Nyckelord: Strategisk kultur, realism, liberalism, MSD, svenska doktriner		

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Forskningsöversikt.....	3
1.3 Problemformulering.....	8
1.4 Syfte och forskningsfrågor	9
1.5 Källmaterial och avgränsningar	9
1.6 Centrala begrepp	10
1.6.1 Strategi	10
1.6.2 Strategisk kultur	11
1.6.3 Militärstrategisk kultur.....	12
2. Teori	12
2.1 Realism och liberalism	12
2.2 Realism	12
2.3 Liberalism	12
2.4 Teoridiskussion liberalism och realism	14
3. Metod	15
3.1 Forskningsdesign och metod	15
3.2 Operationalisering	17
3.3 Forskningsetiska överväganden och källkritik	22
4. Analys.....	24
4.1 Resultat Militärstrategisk Doktrin 2002	25
4.2 Resultat Militärstrategisk Doktrin 2016	29
4.3 Sammanställning resultat.....	34
4.4 Strategisk kultur i doktrinerna	36
5. Avslutning	37
5.1 Återkoppling forskningsfrågorna och resultat	37
5.2 Diskussion och kritik mot studien	38
5.3 Relevans för officersprofessionen	38
5.4 Vidare forskning	39
6. Källförteckning.....	40

1. Inledning

Detta inledande kapitel syftar till att ge en ingång och bakgrund till ämnet som uppsatsen kommer att behandla, såväl som att belysa tidigare forskning.

1.1 Bakgrund

Under 2000-talet har säkerhetsläget i Sveriges närområde genomgått flera förändringar till det sämre. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, släppte en rapport 2017 som beskriver förändringarna som ”från solsken till stormvarning”.¹ Detta beror till stor del på Rysslands ökade ambitioner i närområdet i och med bland annat annekteringen av Krim 2014. Sverige likt många andra västerländska länder har efter kalla kriget nedrustat stora delar av det militära maktmedlet och även fast beskrivningar finns till att återigen lägga satsningar på försvaret, är viljan till förändring trög. Att skyddandet av nationella intressen har en negativ konnotation har även varit en bidragande faktor enligt vissa, då detta anknyter till den realistiska teoriskolan och inte sammanknyter med Sveriges mer idealistiska och liberalistiska självbild.²

Den säkerhetspolitiska försämringen i Sveriges närområde kan även bidra till att landets strategi förändras, och detta visar sig i Sveriges ställningstagande att lägga mer resurser på det nationella försvaret. Sverige beskriver bland annat sin strategiska inriktning i dess doktriner, och hur doktriner utformas kan även påverkas av ett lands kultur. Det är vidare den här uppsatsens ambition att undersöka svenska doktrinernas beskrivna strategi utifrån motsatsteorierna realism och liberalism. Genom en sådan undersökning kan även en djupare förståelse nås om hur den strategiska kulturen uttrycks i dessa dokument.

1.2 Forskningsöversikt

Forskning kring Sveriges inställning till användningen av militära maktmedel efter kalla krigets slut har gjorts av bland annat Magnus Petersson, tidigare forskningschef vid Försvvarshögskolan. Han klassificerar i sin artikel hur mål, medel och metod har förändrats sedan 1990-talet.

- Målet – neutralitetspolitiken – har ersatts med solidaritetspolitik
- Medlet – territorialförsvaret – har ersatts med expeditionskårsförsvaret
- Metoden – värnpliktsförsvaret – har ersatt med yrkesförsvaret³

¹ Dalsjö, Robert & Jonsson, Mikael, Nationell säkerhet och närområdet – Sverige backar hem. *Särtryck ur Strategisk Utblick* 7, FOI Memo 6165, 2017, s. 1.

² Ibid, s.2.

³ Petersson, Magnus, ”Försvvarstransformeringen efter det kalla krigets slut”. I *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*, *Engelbrekt*, Kjell & Ångström, Jan (red.), 1. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2010, s. 148.

Transformeringen av det svenska försvaret har skett under ett tidsspänn av 20 år beskriver Petersson, och har bestått av många små steg och skett som en evolutionär utveckling. Kulturförändring inom försvaret bedömdes inte ha skett ännu när Petersson skrev sin artikel, men han fastställer att en kulturförändring kunde ske gradvis.⁴ Petersson skrev detta 2010, och tio år senare ser den strategiska inriktningen återigen annorlunda ut. Om den kultur han nämner hann fastställas inom organisationen innan strategin förnyades, är den nu återigen i förändring.

Hur man ser på säkerhetspolitik har länge varit tonsatt genom teorierna realism och liberalism/idealism, menar Håkan Edström, docent vid Försvarshögskolan. I hans artikel *Gömd eller glömd? Realism i den svenska riksdagsdebatten*, undersöker han hur realism har uttryckts i den verbala politiska debatten. Han tar ansats i tidigare forskning som genomförts på internationella tal bland annat i FN, och denna forskning menar att realistiska tendenser har minskat i svensk debatt. Han menar vidare att den tidigare forskningen har forskat på fel källmaterial och använt fel indikatorer. Eftersom realism är förknippat med våldsanvändning, så är det naturligt att de realistiska tendenserna inte syns genom att undersöka material som är menat för den internationella arenan. Detta utesluter inte att det finns realistiska tendenser inom riksdagsdebatten - och det är där som säkerhetspolitiken formas, menar Edström. Edström fortsätter att visa att det finns både liberalistiska och realistiska tendenser. Han för argumentet att det ena inte behöver utesluta det andra och att dessa teorier är kompletterande snarare än konkurrerande.⁵ Han genomför sin undersökning genom att undersöka mål, medel, metod och miljö genom variabler uttagna ur teorin realism. Edströms resultat visar att realism är närvarande i riksdagsdebatter, men att vissa partier använder det i negativa sammanhang och andra i positiva sammanhang. Än dock är realism närvarande och han poängterar att det är viktigt att forskare väljer rätt arena att undersöka för att få fram ett riktigt resultat.⁶ Denna uppsats tar tillvara på Edströms slutsatser genom att källmaterialet som undersöks är dokument utformade av, och främst för det militära maktmedlet. Detta stärker undersökningens trovärdighet då dessa dokument bör visa Försvarsmaktens inriktning och ställning.

Hur Sveriges strategi har förändrats efter kalla kriget har forskats om av Håkan Edström och Dennis Gyllensporre. De har forskat kring försvarsdoktriner och fann att i de senare doktrinerna, 2010 - 2014, konstateras det ett större fokus på svensk handlingsfrihet och nordiska

⁴ Petersson, *Försvarstransformationen efter det kalla krigets slut*, s. 154.

⁵Edström, Håkan, *Gömd eller Glömd? Realism i den svenska riksdagsdebatten*. *Statsvetenskaplig Tidskrift*. Vol 118, Nr 4, 2016, s. 529 – 534.

⁶ Ibid, s. 558 – 560.

samarbeten. Man identifierar även att Rysslands förmåga ökar, och det läggs en större vikt på nationella intressen i Sverige.⁷ Detta står i kontrast till doktriner i början av 2000-talet, då det inte finns en uttryckt explicit fiende och stort fokus läggs på internationella samarbeten för fred.⁸ Edström och Gyllensporre konstaterar att doktriners fokus efter kalla kriget har genomgått förändringar. Direkt efter kalla kriget var det en reaktiv strategi med fokus på nationella intressen. Detta fokus har sedan dess skiftat till att vara reaktiv på den internationella arenan, till att vara aktiv på den internationella arenan. Edström och Gyllensporre förutspår dock att i framtiden kommer uppmärksamheten att rikta sig mot en aktiv strategi med fokus på nationella intressen.⁹ De menar även att förändringen mellan fokus på externa och interna faktorer beror på realistiska tendenser. De externa faktorerna har gått från realism till idealism, medan de interna faktorerna har gått från idealism till realism.¹⁰ De slutför inte reflektionen kring denna förändring, utan presenterar detta konstaterande som en förklaring till vad som har möjliggjort förändringen som svenska försvarsdoktriner genomgått. Det Edström och Gyllensporre visar är att doktriner förändras. Genom att undersöka doktriner och andra försvarsdokument genom dess beskrivning av det säkerhetspolitiska läget, kan en bättre förståelse ges om attityd och strategi. Därför är det vidare den här uppsatsens ambition att undersöka vidare vilken roll som realism tar i doktriner.

Doktriner förändras och vissa forskare uttalar även en farhåga att doktriner som styrmedel har blivit omodernt. I artikeln *What is doctrine?* påtalar den norska forskaren Harald Høiback att det är nästintill omöjligt att skapa doktriner som är generiska och tillämpbara på samtliga situationer. Detta är i hans åsikt ett slöseri med resurser och ett missriktat fokus. Høiback menar även att detta är särskilt sant i de scenarion som är mest troliga idag, med irreguljära krig och gråzonsproblematik.¹¹ I ett försök att inte helt avskriva doktriner som inaktuella och generiska dokument, fortsätter Høiback att dissekera doktriners uppbyggnad och betydelse genom historien. Han presenterar vidare ”den doktrinära treenigheten”, bestående av auktoritet, teori, och kultur. Kultur definieras i detta sammanhang som allt som vidrör det sociala, och som till synes är a-rationellt snarare än irrationellt eller rationellt. Man har vissa preferenser att göra saker, och anledningarna bakom dessa preferenser är till stor del subjektiva och behöver inte ha

⁷ Edström, Håkan & Gyllensporre, Dennis, *Svensk försvarsdoktrin efter kalla kriget: förlorade decennier eller vunna insikter?*, Santéus Academic Press, Stockholm, 2014, s. 232 – 233.

⁸ Ibid, s. 186 – 187.

⁹ Ibid, s. 270.

¹⁰ Ibid, s. 276.

¹¹ Høiback, Harald, *What is doctrine?*. *Journal of strategic studies*. Vol 34, issue 6, 2011: s. 879 – 880.

en logisk förklaring.¹² Høibacks doktrinära treenighet ger en förklaring till hur kultur påverkar doktriner, och det är även en bra ingång till att påbörja beskriva strategisk kultur. En stat har preferenser gällande beteendemönster och strategiskt beteende, preferenser som har olika orsaker och ursprung. Det som Høiback tydligt visar här är att kultur har en plats inom den doktrinära uppbyggnaden, och argumenterbart kan preferenser förändras genom tiden i takt med att man utvecklas och erhåller erfarenheter.

Kultur som en påverkansfaktor av doktriner har även forskats om av Paul Johnston, kanadensisk officer och doktorand i historia. Han beskriver att han är kritisk mot antagandet att doktriner fungerar som ett styrningsdokument som ska påverka beteendet hos militära organisationer och förband. Han fortsätter sin artikel med tesen att hur arméer för krig, snarare är en demonstration av deras kultur än som ett resultat av deras skrivna doktrin.¹³ Han beskriver vidare att det finns en organisatorisk identitet och kultur, likväl inom militära organisationer såväl som inom civila företag. Kulturen förs vidare genom erfarenheter och lärdomar, där vissa beteenden premieras och förs vidare genom generationer.¹⁴ Johnston sammanfattar sin artikel med tesen att förändring i en armés kultur sker av erfarenheter i krig och inte genom innovation och reformationer i fredstid. Hur ett land har fört krig, kommer att påverka hur man för krig i framtiden. De erfarenheter man tar med sig från kriget förs vidare in i doktriner och handböcker.¹⁵

Utifrån Johnstons slutsatser kan man fråga sig vart Sverige står. Även fast flera internationella insatser har genomförts under de senaste decennierna, var det en lång tid sedan Sverige och dess militära maktmedel som helhet deltog i ett krig. Utifrån Johnstons diskussion kring kultur och doktriner finns det anledning att argumentera att de lärdomar man tagit med sig från insatser må ha förts in i doktriner. Däremot har inte organisationen som helhet eller majoritet genomgått dessa erfarenheter, och därför är organisationens kultur bara delvis påverkad av dessa erfarenheter och lärdomar. Detta argument ger vidare anledning att undersöka svenska doktriner djupare, eftersom det visar på att det finns ett behov kring forskning om strategisk kultur i doktriner.

¹² Høiback, *What is doctrine?*, s. 884 – 886.

¹³ Johnston, Paul, *Doctrine is not enough – the effect of doctrine on the behaviour of armies. Parameters*, vol 30 (3), 2000: s. 30.

¹⁴ *Ibid*, s. 36.

¹⁵ *Ibid*, s. 37 – 38.

Forskning kring svensk strategisk kultur har gjorts av flera olika forskare, och en som är värd att nämna vidare är Gunnar Åselius som i sin artikel beskriver Sveriges strategiska kultur efter 1945. Åselius beskriver att strategisk kultur i sig är svårt att definiera som homogent, och det finns subkulturer i alla stater som försvårar arbetet med att identifiera en stats identitet. Två tävlande visioner i Sveriges nationella försvar sedan 1945 har beskrivits av vissa som en tävlan mellan visionen om ett folkförsvar, samt visionen om ett högteknologiskt försvar. Förenklat uttryckt genom kvantitet, eller kvalitet.¹⁶ Detta har till stor del påverkats av det parti som styrt Sverige under längst tid under 1900-talet, Socialdemokraterna. I Socialdemokraternas version av Sveriges identitet, var den största dygden folket, och deras kamp i vardagen för sitt levebröd och rättvisa. Den tävlande visionen om ett högteknologiskt försvar har länge varit sammanknutet med en vilja att vara självförsörjande, och att bibehålla en egen produktion av bland annat flygplan, stridsvagnar och ubåtar.¹⁷ Åselius beskriver en strategisk kultur som utvecklades i Sverige under kalla kriget och i dess eftermäle. Han påvisar att även inom ett land kan det vara svårt att definiera en specifik strategisk kultur som är sann för landet i helhet. Han skriver även sin artikel 2005, och utifrån detta finnes ett behov att ytterligare utforska hur den strategiska kulturen ter sig, och utifrån hans slutsatser om subkulturer kan det finnas en fördel att först identifiera den strategiska kulturen i en specifik arena snarare än att ge sig hän att definiera kulturen i ett land.

Utöver nämnd forskning, finns även tidigare forskning kring olika politiska linjer och doktrinutveckling i form av uppsatser vid Försvarshögskolan. En uppsats vid Försvarshögskolan som är värd att nämna vidare är utförd av Wallin som undersöker mål, medel, metod och miljö utifrån realism och liberalism. Han gör detta genom att undersöka försvarsbeslut från 2009 samt 2015. Resultatet visade att beslutet från 2009 hade fler tendenser från den liberala skolan, medan beslutet från 2015 hade likvärdiga tendenser mellan liberalism och realism.¹⁸ Wallin gör undersökningen utifrån en säkerhetspolitisk och försvarspolitisk syn, men drar inte vidare slutsatser kring vad för intryck detta lämnar på kulturen inom svensk försvarsmakt eller hur kulturen har spelat in i hans resultat. Det är därför denna uppsats ansats att en ytterligare undersökning behövs för att undersöka detta djupare.

¹⁶ Åselius, Gunnar, Swedish strategic culture after 1945. *Cooperation and Conflict*. Vol. 40 (1), 2005: s. 27 – 29.

¹⁷ Ibid, s. 25.

¹⁸ Wallin, Tobias, *Sveriges försvars- och säkerhetspolitik i förändring, från liberalism till realism?*, Försvarshögskolan, 2019, s. 1.

1.3 Problemformulering

Den förändrade säkerhetspolitiska stämningen i Sveriges närområde har en inverkan på den uttalade strategin, och har förmått Sverige att gå vidare från det tidigare insatsförsvaret till att återigen lägga ett större fokus på att skydda egna nationella intressen. Strategi i sin essens handlar om hur man är framgångsrik i krig, och hur man bäst använder sina resurser för att nå uppsatta mål. För att vara framgångsrik i krig behöver man därmed förstå krig.¹⁹ Man bör även förstå sin strategiska kultur, för denna bidrar till hur man utformar mål, hur man använder sina medel, samt vilka metoder som är mer tillgängliga att använda än andra.²⁰

Strategi som begrepp kan beskrivas genom komponenterna mål, medel och metoder, och dessa beskrivs bland annat i Sveriges militärstrategiska doktriner. Mål utformas av ett lands politiska aktörer, och målen förs sedan in i doktrinerna tillsammans med medel och metoder som ska verka för att uppnå de strategiska målen. Genom att undersöka den militärstrategiska nivån av strategi, huvudsakligen utgjort av medel och metoder, kan därmed slutsatser göras om det har skett en förändring i vilka medel och metoder som är tillgängliga att använda. Forskningsöversikten visar att motsatsteorierna realism och liberalism har varit teorier som använts för att beskriva säkerhetspolitiken. Det är vidare den här uppsatsens ansats att använda dessa två teorier i syfte att undersöka hur medel och metoder uttrycks i två olika doktriner under 2000-talet, och om beskrivningen av medel och metod har förändrats i takt med den förändrade säkerhetsmiljön.

Genom en sådan undersökning kan även slutsatser dras om den beskrivna strategiska kulturen och hur den kommer till uttryck på en militärstrategisk nivå. Under 2000-talet har Försvarsmakten som organisation genomgått förändringar och reformer, såväl som att anpassa sig efter nya uppsatta strategiska mål. Detta väcker frågan om den militärstrategiska kulturen har förändrats. Forskning som tidigare har genomförts kring strategisk kultur har främst inriktats mot den säkerhetspolitiska nivån, eller den politiskt strategiska nivån. I den här uppsatsen kommer istället den strategiska kulturen undersökas på den militärstrategiska nivån i doktriner.

¹⁹ Mahnken, Thomas G., "Strategic Theory". I *Strategy in the contemporary world*, Sixth Edition, Baylis, John, Wirtz James J. & Gray Colin S. (red.), Oxford University Press, Oxford, United Kingdom, 2019, s. 57.

²⁰ Westberg, Jacob, *Svenska Säkerhetsstrategier: 1810 – 2014*, 1. Uppl., Studentlitteratur, Lund, 2015, s. 43.

1.4 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med undersökningen är att utifrån två teorier, liberalism och realism, analysera beskrivningen av medel och metoder i svenska militärstrategiska doktriner. Vidare syftar undersökningen till att undersöka om den förändrade säkerhetspolitiken i Sveriges närområde under 2000-talet har inneburit en förändring i föredragna medel och metoder. Genom en sådan undersökning kan även slutsatser dras om hur den strategiska kulturen beskrivs på en militärstrategisk nivå, och om den beskrivs olika i det valda källmaterialet.

Forskningsfrågorna blir således:

- *Hur har synen på medel och metoder förändrats i svenska militärstrategiska doktriner utifrån teorierna realism och liberalism?*
- *Hur kommer strategisk kultur till uttryck i doktrinerna kopplat till realism och liberalism?*

Detta är relevant inom ämnet krigsvetenskap eftersom doktriner är dokument som bidrar med ett budskap som skall skapa en enhetlig bild för Försvarmakten att agera utifrån. Genom en större förståelse för vad som ligger bakom föredragna strategier, kan Försvarmakten bättre förstå sina egna beteendemönster och hur dessa påverkas av omvärlden.

Den utomvetenskapliga relevansen kan finnas i att strategisk kultur inte är begränsad till militär verksamhet. I och med att säkerhetspolitiken i närområdet idag är ansträngd mellan vissa politiska aktörer, kan denna forskning bidra med ytterligare förståelse att bättre förstå beslut inom den säkerhetspolitiska arenan. Om man har en bättre förståelse för vad som kulturellt har format strategiska beteendemönster, kan man lättare hantera och bidra till att förbättra förhållanden mellan aktörer.

1.5 Källmaterial och avgränsningar

I denna undersökning kommer *Militärstrategisk doktrin 2002*, samt *Militärstrategisk doktrin 2016* undersökas. Militära dokument har valts för att det antas att dessa bäst uttrycker organisationens inriktning eftersom de är utformade av och främst för Försvarmakten. Dessa dokument är även officiella dokument som kan läsas av allmänheten. Dokument från 2000-talet har valts eftersom det under 2000-talet har skett förändringar inom Försvarmakten som organisation, såväl som inom Sveriges närområde. I förordet av *Militärstrategisk doktrin 2002* beskriver även före detta överbefälhavare Johan Hederstedt att ”Militärstrategisk doktrin syftar till att förmedla ett gemensamt förhållningssätt, inklusive en gemensam nomenklatur, för

användande av militära medel och metoder”.²¹ Detta stärker motiverandet av valet av källmaterial, då dessa dokument skall vara utformade för att beskriva medel och metod.

Mål, medel och metoder beskrivs som huvudkomponenter i begreppet strategi, och ibland innefattas även komponenten miljö.²² Mål skapas på den säkerhetspolitiska arenan, och i den här uppsatsen kommer enbart faktorer som tillhör den militärstrategiska nivån undersökas. Därför kommer faktorn mål att avgränsas.

Komponenten miljö kommer ej heller behandlas i denna uppsats, då denna betraktas som semi-konstant i form av geografiska komponenter, samt även innefatta externa faktorer i form av internationella relationer. Denna uppsats utgår från premissen att faktorn miljö har förändrats under 2000-talet, utifrån förändrade internationella relationer och en förändrad säkerhetspolitik i Sveriges närområde. Därför kommer inte komponenten miljö inkluderas i undersökningen. Istället kommer den förändrade miljöns effekter undersökas, och hur dessa påverkat hur medel och metod uttrycks i militära dokument.

En avgränsning sker även i beskrivningen av teorierna. Teorierna realism och liberalism är breda teoribildningar med flera olika strömningar. I teorikapitlet ges en översiktlig beskrivning av teorierna, för att belysa de generella hållpunkterna som teorierna representerar. Detta exkluderar därmed olika strömningar inom teorierna.

1.6 Centrala begrepp

1.6.1 Strategi

Strategi definieras i den här uppsatsen genom en stats formulerade mål, medel och metoder. I vissa fall kan även faktorn miljö innefattas.

1. Mål = de mål som sätts upp av den politiska ledningen.
2. Medel = militära, politiska, och ekonomiska maktmedel
3. Metod = hur maktmedel används
4. Miljö = relationer till andra aktörer, samarbeten, spänningsmönster till andra stater²³

Utav dessa faktorer formuleras faktorn mål på en säkerhetspolitisk nivå. Inom det militära maktmedlet formuleras sedan medel och metoder som ska uppfylla de säkerhetspolitiska målen.

²¹ Försvarsmakten, *Militärstrategisk Doktrin: MSD 02*, Stockholm, 2002, s. 3.

²² Westberg, *Svenska Säkerhetsstrategier*, s. 25.

²³ Ibid, s. 23 – 26.

Miljö är en extern faktor som mål, medel och metod behöver anpassa sig efter, utnyttja, eller försöka påverka.²⁴

1.6.2 Strategisk kultur

Strategisk kultur är en teori som utgår från att kultur har en inverkan på strategiska beslut. Detta innebär att för att förstå en stats sätt att tänka och fatta beslut, måste man sätta sig in i dess kultur.²⁵ För att förklara begreppet kultur inom den strategiska arenan utvecklades på 1970-talet teorin *strategisk kultur*. Teorin utvecklades på 1970-talet som ett sätt att förstå Sovjetunionens handlingsmöjligheter och beteende kopplat till kärnvapensproblematiken, då det fanns en farhåga i att det var farligt att förutsätta att de skulle ha samma sätt att agera och tänka som USA.²⁶ Strategisk kultur kan härstamma från olika källor, bland annat från historisk erfarenhet, geografiska påverkansfaktorer eller politiska system.²⁷ Dessa faktorer bidrar till att forma ett lands kultur som sedan påverkar hur ett land fattar strategiska beslut, eller snarare vilka strategiska beslut som är mer tillgängliga för ett land att fatta.

Flera tolkningar kring strategisk kultur som teori finns, och därför krävs det en definition av teorin i den kontext som den kommer att undersökas i innan en analys kan ske. Strategisk kultur kommer vidare i den här uppsatsen att definieras utifrån Westbergs beskrivning. Han använder strategisk kultur som en mellanliggande variabel i strategisk kontext, och där beskrivs strategisk kultur som:

(Strategisk kultur) ...bidrar till att förmedla inflytande från den strategiska kontexten på strategiska handlingsval genom att tillhandhålla normer som begränsar de olika handlingsalternativ som aktörerna uppfattar som rimliga och önskvärda, och genom att påverka hur en specifik strategisk situation uppfattas.²⁸

Beskrivningen av teorin visar att strategisk kultur kan påverka strategiska handlingsval och handlingsalternativ, och beskrivningen tolkas som att kultur har en påverkan på hur man uttrycker mål, medel och metoder.

²⁴ Westberg, *Svenska Säkerhetsstrategier*, s. 23 – 26.

²⁵ Lantis & Howlett, *Strategic Culture*, s. 89 – 90.

²⁶ Ibid, s. 92.

²⁷ Ibid, s. 96.

²⁸ Westberg, *Svenska Säkerhetsstrategier*, s. 43 – 44.

1.6.3 Militärstrategisk kultur

Forskning och diskussion om strategisk kultur har främst förts på en säkerhetspolitisk nivå, eller på en mer generell nivå. Därför behövs ett begrepp som beskriver strategisk kultur på en militärstrategisk nivå. Vidare i den här uppsatsen kommer detta fenomen att beskrivas genom begreppet militärstrategisk kultur.

2. Teori

I detta kapitel presenteras en överblick över valda teorier. Dessa presenteras genom sammanfattande punkter, och dessa punkter kommer senare nyttjas för att genomföra operationaliseringen. Därefter sker en teoridiskussion och tydliggöranden ges gällande avgränsningar.

2.1 Realism och liberalism

Realism och liberalism är två olika förhållningssätt som kan användas för att beskriva internationell politik och internationella relationer.²⁹ Mycket av den forskning som görs inom dessa ämnen använder dessa teorier. Därför blir det även relevant att använda dessa teorier för att undersöka doktriner. Som beskrivet under forskningsöversikten har forskning skett av bland andra Edström och Gyllensporre, som anser att försvarsdoktriner har antagit en mer realistisk riktning i doktrinerna 2010 - 2014.³⁰ Detta ger vidare anledning att undersöka doktriner djupare genom realism och liberalism, och huruvida slutsatser även kan dras gällande beskrivna medel och metoder i doktriner.

2.2 Realism

Utifrån teorin har sammanställande punkter tagits fram i den här uppsatsen. De har tagits fram utifrån att de representerar generella hållpunkter som associeras med teorin. Dessa punkter utgår från teorin, och varje punkt kommer att beskrivas nedan.

- *Konflikter löses ofrånkomligen med krig*

Grunden inom realismen är ett pessimistiskt världssynsätt, där konflikter som uppkommer mellan stater i slutändan löses med krig.³¹ Detta är en del av världsanarkin, eftersom det saknas

²⁹ Nye, Joseph S., Welch, David A. & Bynander, Fredrik, *Att förstå internationella konflikter*, Prentice Hall, Harlow, 2011, s. 5.

³⁰ Edström & Gyllensporre, *Svensk försvarsdoktrin efter kalla kriget*, s. 232 – 233.

³¹ Bjereld, Ekengren, & Lilja, *Internationella relationer*, s. 30 – 31.

en enväldig aktör eller organisation som har monopol på att använda rättfärdigt våld. I och med detta kommer stater naturligt att rusta sig militärt i syfte att kunna försvara sig själva.³²

- *Stater är den högsta makten, och dessa kommer att agera för att främja sina egna statliga intressen*

Att konflikter ofrånkomligen löses med krig grundar sig i synsättet att stater är den högsta makten och att andra aktörer såsom nationella eller internationella organisationer är subordinerade till stater. Stater kommer att agera i enlighet med sina egna säkerhetspolitiska mål, och kommer att sätta statens intressen främst. Utifrån denna övertygelse finns det en motsträvighet mot internationell lag och realister har en generell uppfattning om att ingen stat borde vara skyldig att svara inför internationell rätt. Utrikespolitik nyttjas av stater för att kunna avancera, eller för att försvara sina egna intressen.³³

I avsaknaden av en internationell regering kommer konflikter mellan stater att lösas på det sätt som staterna anser lämpligt, ofta genom att främja sina egna intressen. Hur man löser konflikter utgår alltså inte från ”vem som har rätt”, utan snarare vem som har mest makt eller inflytande.³⁴ Makt är en viktig sida av realism, då makt styr statliga beslut. Politik är i grunden styrd av egna intressen och detta påverkas inte av tid eller rum. Det som är föränderligt är intressena, som kan påverkas av politisk eller kulturell kontext.³⁵

- *Internationella samarbeten sker ofta med flera syften rotade i statliga intressen*

Samarbeten såsom EU anser realister är samarbeten som stater tar del av för att stärka sina egna intressen.³⁶ Den svenska neutralitetspolitiken anses utifrån ett realistiskt perspektiv som ett maktmedel som kan nyttjas för att hålla Sverige utanför konflikter. Alliansfrihet och neutralitet används som ett medel för att minska risken för Sverige att bli indraget i ett krig. Detta anser realister, kan ses som en prioritering av Sveriges egna nationella intressen och oberoende.³⁷

³² Bjereld, Ekengren & Lilja, *Internationella Relationer*, s. 32.

³³ Ibid, s. 30 – 31.

³⁴ Baylis, John & Wirtz, James W., “Introduction: Strategy in the Contemporary World”. I *Strategy in the contemporary world*, Sixth Edition, Baylis, John, Wirtz James J. & Gray Colin S. (red.), 1– 15. Oxford University Press, Oxford, United Kingdom, 2019, s. 7.

³⁵ Morgenthau, Hans J., *Politics among nations: the struggle for power and peace*, 7. ed., McGraw-Hill Higher Education, Boston, 2006, s. 4 – 16.

³⁶ Bjereld, Ekengren & Lilja, *Internationella Relationer*, s. 145.

³⁷ Ibid, s. 103.

2.3 Liberalism

Utifrån teorin har sammanställande punkter tagits fram i den här uppsatsen. De har tagits fram utifrån att de representerar generella hållpunkter som associeras med teorin. Dessa punkter utgår från teorin, och punkterna kommer att beskrivas nedan.

- *Kollektiv säkerhet och fri internationell handel som möjliggörs genom internationella organisationer och samarbeten*

Som motpart till den pessimistiska realistiska världssynen, finns den mer optimistiska liberalismen. Liberalism kan spåras tillbaka till 1700-talets Frankrike³⁸, men det praktiska liberalistiska perspektivet började utvecklas efter första världskriget med Nationernas Förbund (NF) som en viktig signifikativ hållpunkt. Ett viktigt kännetecken för liberalismen var ”intresseharmoni”, och att stater och aktörer gagnar av en kollektiv harmoni med gemensamma intressen. En stor del av detta perspektiv var en kollektiv säkerhet och en fri internationell handel, då fri handel bidrar till att fler stater kan växa till välfärdssamhällen. Liberalister har en övertygelse om att människan är välutvecklad och kan lära sig av sina erfarenheter och därmed förhindra krig och konflikter i syfte att skapa ett bättre världssamhälle för alla. För att skapa detta världssamhälle behövs internationella organisationer och institutioner.³⁹

- *Krig är inte lönsamt – därför vill krig undvikas och konflikter bör i första hand lösas med andra medel*

Till skillnad från realismens fokus på stater på huvudaktörer, inkluderar liberalismen flera aktörer såsom företag och organisationer. Det som binder dessa aktörer samman är en önskan om välfärd och nyttjandet av medling och diplomati som instrument för att lösa konflikter snarare än krig, eftersom krig är kostsamt.⁴⁰ Till skillnad från realister som ser krig som en naturlig del av människans natur, ser liberalister på krig som ett socialt fenomen, som därmed kan reduceras, eller att människor kan utvecklas att lösa konflikter genom andra medel än krig.⁴¹ Sveriges neutralitetspolitik anses ur ett liberalistiskt perspektiv som ett sätt att bidra till en mer stabiliserad stämning mellan maktblocken. Att Sverige bibehållit en aktiv utrikespolitik kan

³⁸ Nye, Welch, & Bynander, *Att förstå internationella konflikter*, s. 5.

³⁹ Bjereld, Ekengren & Lilja, *Internationella Relationer*, s. 27 – 28.

⁴⁰ Ibid, s. 27 – 28.

⁴¹ MacMillan, John, *On liberal peace: democracy, war and the international order*, Tauris, London, 1998, s. 13.

anses som en vilja att kämpa för frågor som är viktiga för Sverige, såsom rättvisa och demokrati.⁴²

2.4 Teoridiskussion liberalism och realism

Motsatsparet liberalism och realism är teorier som är utformade för att undersöka och beskriva tendenser inom internationella relationer. För att kunna genomföra denna undersökning krävs det tolkning av teorierna för att ta ner dem från en säkerhetspolitisk nivå, till en militärstrategisk nivå. Vidare diskussion kring validitet och reliabilitet kring detta kommer att föras i metodkapitlet.

Inom de två olika teorierna finns det flera olika strömningar, som till exempel neorealism och neoliberalism. I den här undersökningen kommer enbart en grundlig undersökning ske av de generella hållpunkterna som teorierna representerar att undersökas. Detta är en avgränsning som görs i den här uppsatsen, och avgränsningen bedöms vara valid eftersom teorierna senare kommer att genomgå en tolkning för framtagningen av de operationella indikatorerna.

3. Metod

I detta kapitel kommer metoden att beskrivas, samt vilken kritik som kan riktas mot den valda metoden. Vidare kommer operationaliseringen fastställas.

3.1 Forskningsdesign och metod

Undersökningen utgörs av en kvalitativ textanalys av två olika militärstrategiska doktriner utformade vid olika tidpunkter under 2000-talet. Undersökningen är i huvudsak teorikonsumerande, då syftet med uppsatsen i första hand är att undersöka källmaterialet och i vilken utsträckning som dess beskrivningar har förändrats och inte teorierna i sig. Med det sagt så går det till viss del att pröva teorierna och föra ett resonemang om vilken teori som bäst beskriver doktrinerna, även om detta inte är det huvudsakliga syftet. Det huvudsakliga syftet är att undersöka om det har skett en förändring i doktrinerna. Därmed är undersökningen även komparativ, där en jämförande ansats tas för att undersöka de två olika dokumenten.

Vid teorikonsumerande undersökningar är generaliserbarheten, det vill säga den externa validiteten mindre viktig. Det centrala är istället att undersöka om teorierna kan ge en förklaring

⁴² Bjereld, Ekengren & Lilja, *Internationella Relationer*, s. 102.

till utfallet i det givna undersökta materialet.⁴³ Den interna validiteten utgår från premissen att man kan dra rimliga slutsatser med en god grund från det material man har valt att analysera. Den interna validiteten stärks med en god begreppsvaliditet, som skall säkra att de teoretiska begreppen stämmer överens med de empiriska indikatorerna.⁴⁴ För att genomföra operationaliseringen och översätta de teoretiska begreppen till indikatorer för att undersöka analysenheterna, blir även intersubjektivitet viktigt för att stärka den interna validiteten. Detta innebär att en hög grad av transparens eftersträvas i hur indikatorerna har tagits fram, såväl som hur resultaten har uppnåtts.⁴⁵ Den här uppsatsen tar tillvara på denna slutsats genom att inkludera diskussionen som skett för att översätta teorierna till ett applicerbart analysverktyg, såväl som att inkludera diskussionen kring de olika funna indikatorerna i analysen.

Textanalys som metod kan användas för att belysa forskningsproblem ur vissa perspektiv. Vidare kan metoden förklaras genom att källmaterialet i sig kan belysas ur flera olika perspektiv utanför det huvudsakliga syftet som de är skrivna för.⁴⁶ Metoden är vald eftersom det krävs en hög grad tolkning av källmaterialet för att nå ett resultat som är kompatibelt med syftet med uppsatsen. I den här undersökningen är ordval och frekvens inte helt irrelevant, men det som främst kommer att undersökas är ordens mening och dess kontext.⁴⁷

Validitet innebär till stor del att undersökningen undersöker det som den påstår sig undersöka. Med andra ord, så måste materialet undersökas med rätt medel för att kunna få fram det resultat som eftersträvas.⁴⁸ I den här uppsatsen så stärks validiteten av källmaterialet, då det är källmaterial som skrivits av Försvarsmakten och därför bör spegla dess organisatoriska kultur och inriktning bra. Validiteten stärks även genom att de två doktrinerna undersöks genom samma analysverktyg, vilket medför att man kan dra slutsatser om det har skett en förändring i doktrinerna. Som en tumregel sägs validiteten minska ju längre det är mellan den teoretiska definitionen och de operationella indikatorerna.⁴⁹ Denna svårighet hanteras genom att en stor del av den teoretiska diskussionen som leder fram till de operationella indikatorerna inkluderas

⁴³ Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017, s. 89 – 90.

⁴⁴ Ibid, s. 59.

⁴⁵ Ekengren, Ann-Marie & Hinnfors, Jonas, *Uppsatshandbok: hur du lyckas med din uppsats*, 2., (rev) upplaga, Studentlitteratur, Lund, 2012, s. 73.

⁴⁶ Boréus, Kristina & Bergström, Göran (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018, s. 38.

⁴⁷ Esaiasson et al, *Metodpraktikan*, s. 211.

⁴⁸ Ibid, s. 211, s. 58.

⁴⁹ Ibid, s. 60.

under metodkapitlet för att visa transparens, och för att öppna upp för läsaren att kritisera och bedöma gjorda tolkningar och avvägningar som har skett.

Kritik som kan riktas mot den valda metoden är just att det krävs en hög grad av tolkning. Trots kritiken, bedöms en kvalitativ textanalys som den mest lämpliga metoden, eftersom tolkning av ord och dess mening är en förutsättning för att uppsatsen ska kunna genomföras utefter dess syfte.

3.2 Operationalisering

I detta kapitel tydliggörs operationaliseringen och ett analysverktyg fastställs. Undersökningen kommer att utgå från teorierna realism och liberalism som beskrevs under teorikapitlet. I teorikapitlet presenterades några sammanfattande punkter utifrån teorierna, och punkterna underbyggdes med beskrivning av teorierna från flera olika forskare, och belyste de generella hållpunkterna som associeras med teorierna.

Dessa sammanfattande punkter kommer nu att användas i operationaliseringen, för att skapa ett nytt analysverktyg. Detta sker genom en diskussion kring de teoretiska generella punkterna, och hur medel och metod kan realiserars utifrån dessa på en militärstrategisk nivå. Analysverktyget har utformats genom tolkning av respektive teoris grundläggande idéer och syftar till att ta fram hur dessa skulle kunna manifesteras på en militärstrategisk nivå. Tolkningen är en nödvändig åtgärd för att skapa ett analysverktyg som är applicerbart på källmaterialet, i och med att inget analysverktyg har hittats inom teorierna som är applicerbart på denna nivå.

Efter diskussionen kring de olika teoretiska sammanfattande punkterna tas indikatorer fram för medel och metod, och dessa skapar sedan analysverktyget som kommer att användas.

Realistiska medel och metoder

Under teorikapitlet identifierades punkter som fick sammanfatta teorin. Nedan kommer dessa användas för att ta fram indikatorer för medel och metoder på en militärstrategisk nivå.

- *Konflikter löses ofrånkomligen med krig*

Denna kategori skulle kunna tolkas på en militärstrategisk nivå att man vill prioritera militära medel som konfliktlösning, snarare än att använda politiska eller diplomatiska medel. Det skulle

även kunna visas som en vilja att stärka det militära maktmedlet och därmed skapa bättre förutsättningar i händelse av en konflikt.

Att realister anser att konflikter ofrånkomligen löses med krig, skulle kunna visas i källmaterialet genom att man lägger resurser på att stärka statens försvar. Målet blir då ur ett realistiskt perspektiv att utöka försvaret och dess produktion genom en styrketillväxt med större fokus på kvantitet i syfte att kunna möta en eventuell fiende och försvara sina egna nationella intressen. Önskan till en ökad kvantitet och en militär styrketillväxt skulle kunna visas genom en utökning av tillgängliga förband, eller en uttryckt vilja till att öka antagning till värnplikt och officersprogram.

Styrketillväxt kan även synliggöras genom en ökad tillämpning av Försvarsmaktsövningar, i syfte att stärka det militära maktmedlet. Det kan även visas genom att man visar ett fokus på att ha tillgängliga reserver, både i personal och i materiel.

För att stärka försvaret bör även försvarsgrenar inom Försvarsmakten ha en interoperabilitet i tekniska system för att tillsammans möta en eventuell fiende genom kraftsamling. Det kan även relateras med förberedelser att möta en högteknologisk och konventionell fiende, i och med satsningar på IT-försvar och en utveckling av förmågan att möta en fiende som använder telekrig såväl som att själva använda telekrig som ett vapen mot en högteknologisk fiende.

- *Stater är den högsta makten, och dessa kommer att agera för att främja sina egna statliga intressen*

I och med att realister anser att stater är den högsta makten, kommer det på en militärstrategisk nivå ligga ett stort fokus på den egna staten och på att bevara dennes egna intressen. På en militärstrategisk nivå bör även en eventuell fiende till Sverige vara en annan stat, som har möjlighet att hota Sveriges intressen. Fienden är ur detta perspektiv troligen en konventionell fiende, med en högteknologisk förmåga som har kapaciteten att genomföra en invasion. På en militärstrategisk nivå kan detta synliggöras genom indikationer på att Sverige kommer att försvara sig mot en eventuell fiende, och att man strävar efter att stärka statens validitet som en trovärdig motståndare och därmed nyttja avskräckning för att påverka andra staters vilja att genomföra en invasion mot Sverige. Metoder som kan påvisa denna vilja skulle kunna vara ett större fokus på långräckviddiga vapensystem inom samtliga vapengrenar i syfte att kontrollera territorium som angränsar till Sverige, som till exempel Östersjön och dess farleder.

- *Internationella samarbeten sker ofta med flera syften rotade i statliga intressen*

Eftersom det enligt realisten är egna intressen som styr beslut och agerande, kommer involvering i samarbeten eller organisationer vara ett resultat av flera motiv. Allianser och samarbeten kan ingås till exempel i syfte att skapa maktbalans, eller att man har ett motiv att uppvakta andra stater eller stormakter för att skydda sina egna intressen. Inom en teknisk arena kan detta även visa sig genom att man prioriterar interoperabilitet främst nationellt mellan olika försvarsgrenar snarare än en interoperabilitet mellan olika staters system. Om interoperabilitet prioriteras mellan olika stater sker detta i syfte för samarbeten som främjar egna statliga intressen.

Utifrån den förda diskussionen kring medel kopplat till realism, har följande punkter tagits fram för att beskriva medel och metoder.

Realistiska medel

- Kvantitet och produktion prioriteras
- Multinationella samarbeten i syfte att skapa maktbalans
- Avskräckning
- Försvar av egen stat

Realistiska metoder:

- Vilja till ökad antagning av värnpliktiga och officerare
 - Reserver i personal/tillgänglighet av förband
 - Ökad frekvens av Försvarsmaktsövningar
- Avskräckning genom:*
- Valda vapensystem
 - Teknisk förmåga

Liberalistiska medel och metoder

Under teorikapitlet identifierades punkter som fick sammanfatta teorin liberalism. I följande stycke kommer dessa användas för att ta fram indikatorer för medel och metoder på en militärstrategisk nivå.

- *Kollektiv säkerhet och fri internationell handel som möjliggörs genom internationella organisationer och samarbeten*

Internationella samarbeten och internationell handel kan visas på en militärstrategisk nivå genom en uttryckt vilja att genomföra samarbeten med andra länder gällande produktion eller materielutveckling. De teknologiska system som tas fram, tas fram för att fungera inom internationella operationer och ha en hög interoperabilitet med andra länder.

Inom liberalismen ligger ett större fokus på internationella samarbeten och insatser snarare än ett nationellt försvar. Detta beskrevs i teorikapitlet som en strävan hos liberalister att uppnå en kollektiv gemenskap, och en strävan efter att de-eskalera pågående konflikter eller förebygga nya konflikter. Därför blir en tänkt fiende en fiende som kan finnas i utsatta områden där Sverige agerar som insatsstyrka. Denna fiende är mer troligt inte konventionell eller en statlig aktör, utan snarare en asymmetrisk fiende som finns i krisdrabbade områden. Detta tydliggörs genom kategorin medel genom att utbildning och upprätthållande av kvalitet av förband upptar en stor del av Försvarsmaktens fokus snarare än att fokus ligger på kvantitet och en nationell tillgänglighet av förband. Kvalitet hos förband är viktigt för att kunna verka inom de internationella ramarna.

Metoder för detta skulle kunna visas genom en ökad satsning på samverkan genom adaptering av standardiserade NATO eller FN-tabeller för målangivning eller språkbruk. Fokuset på internationella insatser kan även visas genom att fokus inriktas mot att man ska ha en öppenhet för olika kulturer, och att en viktig del av utbildningen är att lära sig konflikthantering. Ett mindre fokus läggs på nationell säkerhet, vilket medger att Försvarsmakten behöver vara anpassningsbar och flexibel för att möta olika hot i olika länder och konflikter.

- *Krig är inte lönsamt – därför vill krig undvikas och konflikter bör i första hand lösas med andra medel*

Eftersom liberalister strävar mot att lösa konflikter med andra medel än krig, är det främsta tillgängliga maktmedlet för att lösa konflikter inte militärt, utan snarare politiskt eller

diplomatiskt. Detta kan visas under kategorin medel genom en önskan att förebygga konflikter, till exempel kan detta visas genom en bortprioritering av att stärka det egna militära maktmedlets förmåga. Fokuset ligger snarare på att vilja bidra till att minska konflikter i andra utsatta områden, än att stärka det egna militära maktmedlets förmåga.

Inom metod kan vidare de liberala medlen översättas som en aktiv närvaro och vilja att kommunicera med stater i Sveriges närområde genom till exempel gränsöverskridande övningar och en inbjudan till andra länder att delta på svenska övningar. Dessa samarbeten sker i syfte att stärka den kollektiva säkerheten, och skapa förtroende mellan länder i syfte att stabilisera den säkerhetspolitiska stämningen - snarare än att stärka den nationella säkerheten.

Utifrån den ovan förda diskussionen kring medel och metod kopplat till liberalism, kan följande punkter adderas till analysverktyget:

Liberalistiska medel

- Aktivt förebygga konflikter/lösa konflikter främst genom fredliga medel
- Internationella samarbeten prioriteras i humanitära/krishanteringssyften
- Utbildning och kvalitet eftersträvas
- Flexibilitet eftersträvas hos förband att möta olika hot

Liberalistiska metoder

- Gränsöverskridande övningar och samarbeten
- Interoperabilitet prioriteras multinationellt

Satsning på utbildning inom områden såsom:

- Språk/adapting av internationella fonetiska alfabet
- Kultur
- Konflikthantering

Slutligen så har alla fyra indikatorsområden täckts, och nedan presenteras det slutgiltiga analysverktyget.

	Realism	Liberalism
Medel	<p>Rmed.1 Kvantitet och produktion prioriteras</p> <p>Rmed.2 Multinationella samarbeten i syfte att skapa maktbalans</p> <p>Rmed.3 Avskräckning</p> <p>Rmed.4 Försvar av egen stat</p>	<p>Lmed.1 Aktivt förebygga konflikter/lösa konflikter främst genom fredliga medel</p> <p>Lmed.2 Internationella samarbeten prioriteras i humanitära/krishanteringssyften</p> <p>Lmed.3 Utbildning och kvalitet eftersträvas</p> <p>Lmed.4 Flexibilitet eftersträvas hos förband att möta olika hot</p>
Metod	<p>Rmet.1 Vilja till ökad antagning av värnpliktiga och officerare</p> <p>Rmet.2 Reserver i personal/tillgänglighet av förband</p> <p>Rmet.3 Ökad frekvens av Försvarsmaktsövningar</p> <p><i>Avskräckning genom:</i></p> <p>Rmet.4 Valda vapensystem</p> <p>Rmet.5 Teknisk förmåga</p>	<p>Lmet.1 Gränsöverskridande övningar och samarbeten</p> <p>Lmet.2 Interoperabilitet prioriteras multinationellt</p> <p><i>Satsning på utbildning inom områden såsom:</i></p> <p>Lmet.3 Språk/adaptering av fonetiska alfabet</p> <p>Lmet.4 Kultur</p> <p>Lmet.5 Konflikthantering</p>

3.3 Forskningsetiska överväganden och källkritik

Uppsatsen bedöms inte undersöka områden som utmanar forskningsetiken. Undersökningen undersöker enbart öppna och officiella dokument, och har ingen direktkontakt med människor.⁵⁰ Utöver forskningsetiska överväganden, bör även forskareetik nämnas. Forskareetik utgår från att uppsatser skrivs på ett transparent sätt, där referenser är tydliggjorda och att nothänvisningar finns och är korrekta. Detta för att läsaren ska kunna kontrollera källor.

⁵⁰ Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2003, 60 - 61.

Författaren bör även vara tydlig med vad som är egna slutsatser, och vad som är hämtat från källor.⁵¹

Vid källkritiska avväganden finns det fyra källkritiska regler som bör beaktas. Dessa utgörs av äkthet, oberoende, samtidighet samt tendens.⁵² Källmaterialet är öppna och officiella dokument som har publicerats av Försvarsmakten och bedöms ha en god förmåga att beskriva Försvarsmaktens inriktning och ställning. Därmed bedöms de ha en god äkthet samt vara oberoende källor. De tillgodogör även kravet om samtidighet, då de är de två senaste militärstrategiska doktrinerna som har utformats av Försvarsmakten. Den sista regeln tendens bidrar till att skapa reflektioner kring i vilka omständigheter har en källa blivit till, och huruvida berättaren har en tendens.⁵³ Berättaren i det här fallet är Försvarsmakten och uppsatsen utgår från uppfattningen att doktrinerna inte skapats som en avsiktlig tillrättalagd eller felaktig version av den strategiska inriktningen. Det är vidare undersökningens syfte att undersöka hur de omkringliggande omständigheterna har format doktrinerna, och om olika tendenser kan visas genom teorierna realism och liberalism.

Utifrån de fyra källkritiska reglerna kan doktrinerna anses som valida källor, däremot kan en vidare diskussion föras om doktrinerna är de mest lämpliga analysobjekten. Det finns andra källor som skulle kunna ha inkluderats, som till exempel perspektivstudier eller försvarspropositioner. Även andra doktriner såsom operativa doktriner eller försvarsgrensspecifika doktriner skulle kunna ha inkluderats. Utifrån att uppsatsen skall genomföras på en militärstrategisk nivå, samt utifrån ramförutsättningarna för uppsatsen har dessa källor avgränsats. Utifrån förutsättningarna och syftet, anses doktrinerna som mest lämpliga i och med att doktrinerna är utformade för att just porträttera en enhetlig bild av den strategiska inriktningen på en militärstrategisk nivå för organisationen och dess alla delar.

Man kan även reflektera över vad de valda dokumenten inte visar. De visar inga kvantitativa data, med andra ord så visar de ingen statistik över till exempel anställd personal. De visar heller inte vilka tekniska system eller vapensystem som är under upphandling. Fastän det inte finns kvantitativa data i doktrinerna, bedöms det ändå finnas uttalanden som kan ge en inriktning och att doktrinerna fortfarande är valida för undersökningens syfte.

⁵¹ Ekengren & Hinnfors, *Uppsatshandbok*, s. 108 – 109.

⁵² Esaiasson et al, *Metodpraktikan*, s. 288.

⁵³ Ibid, s. 295.

Analysverktyget som har skapats i den här uppsatsen, har skapats i syfte att kunna undersöka doktrinerna på en militärstrategisk nivå genom teorierna realism och liberalism. Indikatorerna har diskuterats fram utifrån teorierna. Med detta utgör det här analysverktyget ett sätt att undersöka doktriner, men det kan även tillföras att det finns andra sätt att genomföra analysen i och med att analysverktyget är ett resultat av en tolkning som är nödvändig för att ta ner teorierna från en nivå av internationella relationer till en militärstrategisk nivå. I syfte att visa transparens och spårbarhet har diskussionen som har lett fram till indikatorerna inkluderats, och med detta kan även vidare forskning ske i detta ämne, såväl som att det öppnar upp för kritik för de avvägningar och tolkningar som har gjorts för att ta fram dessa indikatorer.

4. Analys

I detta kapitel presenteras analysarbetet såväl som resultatet av analysen.

Analysen genomförs utifrån det framtagna analysverktyget, som togs fram utifrån de teoretiska sammanfattande punkterna som arbetades fram i teorikapitlet. Dessa sammanfattande punkter användes sedan i metodkapitlet i operationaliseringen för att arbeta fram indikatorerna för hur de teoretiska punkterna kunde realiseras på en militärstrategisk nivå genom medel och metod. Det skapade analysverktyget kommer nu att användas för att analysera källmaterialet. Detta sker genom en närläsning av källmaterialet, där indikatorerna används för att belysa funna medel och metoder, och huruvida dessa ska tolkas som realistiska eller liberalistiska.

Indikatorerna identifieras utifrån *återfinns*, *återfinns ej*, eller *återfinns till del*. *Återfinns till del* nyttjas när indikatorn har både realistiska och liberalistiska tendenser, eller när indikatorn inte uttryckligen finns men det har funnits en inriktning som har tolkats som att överensstämna med indikatorn. Resultatet av analysen sammanställs därefter i två sammanfattande tabeller.

För att visa transparens har citat och diskussion inkluderats under flera av indikatorerna för att återge hur tolkningen har skett.

4.1 Resultat Militärstrategisk Doktrin 2002

Beskrivna medel 2002

Rmed.1 Kvantitet och produktion prioriteras

Indikatorn återfinns ej i källmaterialet. 2002 beskrivs personalförsörjning, där Försvarmakten beskriver att för att de ska kunna lösa sina uppgifter krävs det att ”Sverige kan tillhandahålla erforderlig mängd välutbildade och vältränade individer”, samt att det finns utvecklingsmöjligheter i Försvarmakten som skapar ett intresse.⁵⁴

Vid en översiktlig läsning så kan det tänkas uppenbart att man vill ha en välutbildad personal, men denna formulering visar även på att man staterar en viss inriktning i personalförsörjningen. Man gör ett konstaterande att man föredrar kvalitet, såväl som att det behövs rekrytering som fokuserar på att locka in personal i Försvarmakten.

Rmed.2 Multinationella samarbeten i syfte att skapa maktbalans

Indikatorn återfinns till del i källmaterialet. Motivet bakom internationellt engagemang beskrivs som en blandning av motiv som ”tar sin utgångspunkt i värnandet av vår egen säkerhet och sammanhängande nationella överväganden kombinerat med internationell solidaritet och humanitära hänsyn”.⁵⁵ Syftet beskrivs dock som att: ”förhindra eventuella kriser och väpnade konflikter sprids till svenskt territorium.”⁵⁶

Denna inställning tolkas som både liberalistisk och realistisk, då det finns ett motiv att skydda egna nationella intressen, samtidigt som man uttrycker en vilja att engagera sig internationellt.

Rmed.3 Avskräckning

Ingen uttryckt vilja att rikta in försvaret mot avskräckning återfinns i källmaterialet.

Rmed.4 Försvar av egen stat

Indikatorn återfinns i källmaterialet. Tillgängliga medel för att lösa konflikter i fred är genom förhandlingar, genom diplomati eller ekonomiska medel i väpnade konflikter, samtidigt som

⁵⁴ Försvarmakten, *MSD 02*, s. 116.

⁵⁵ *Ibid*, s. 49.

⁵⁶ *Ibid*, s. 49.

Sverige inte är emot att agera med väpnat våld i krig.⁵⁷ Sverige ska kunna möta nationella hot, och förebygga indirekta hot som kan komma att påverka Sverige.⁵⁸

Detta visar att Sveriges främsta maktmedel inte är genom militära maktmedel, men man gör samtidigt ett staterande i att Sverige kommer att skydda nationella intressen och dess egna suveränitet.

Lmed.1 *Aktivt förebygga konflikter/lösa konflikter främst genom fredliga medel*

Indikatorn återfinns i källmaterialet. 2002 så är nyckelord i Försvarmaktens syfte att förebygga, dämpa, skydda och försvara, och en förutsättning är att förbandens tillgänglighet kan anpassas i tid.⁵⁹

En gemensam tendens som kan uttolkas ur dessa nyckelord är en defensiv inställning, där man arbetar preventivt såväl som reaktivt för att förebygga och försvara. Denna inriktning tolkas som liberalistisk, då man försöker nyttja andra medel än militära att i första hand lösa konflikter.

Lmed.2 *Internationella samarbeten prioriteras i humanitära/krishanteringssystemen*

Indikatorn återfinns i källmaterialet. Flera referenser till en vilja till internationella samarbeten finnes i källmaterialet 2002. Kan uttydas i stateranden såsom: "Försvarmakten genomför operationer i samverkan med andra nationer, främst inom ramen för krishantering eller övningsverksamhet."⁶⁰

Lmed.3 *Utbildning och kvalitet eftersträvas*

Indikatorn återfinns i källmaterialet. Som tidigare beskrivet under indikator Rmed.1 så eftersträvar man välutbildad personal, och värdesätter att det finns utvecklingsmöjligheter.⁶¹

Lmed.4 *Flexibilitet eftersträvas hos förband att möta olika hot*

Indikatorn återfinns i källmaterialet. Flexibilitet beskrivs bland annat som anpassning, och att tillgängligheten på förband ska kunna anpassas utifrån läge och utifrån olika tidsperspektiv.⁶²

⁵⁷ Försvarmakten, *MSD 02*, s. 29 – 30.

⁵⁸ *Ibid*, s. 46.

⁵⁹ *Ibid*, s. 1.

⁶⁰ *Ibid*, s. 106.

⁶¹ *Ibid*, s. 116.

⁶² *Ibid*, s.1.

Flexibilitet beskrivs även som en förutsättning för att man ska kunna genomföra operationer på olika sorters konfliktnivåer, både nationellt och internationellt.⁶³

Beskrivna metoder 2002

Rmet.1 Vilka till ökad antagning av värnpliktiga och officerare

Ingen beskrivning av vilja till ökad antagning av värnpliktiga eller officerare finnes i källmaterialet.

Rmet.2 Reserver i personal/tillgänglighet av förband

Ingen beskrivning av en vilja att ha reserver i personal finns i källmaterialet. Istället beskrivs försvaret som ett reducerat försvar, vilket ställer krav på en mer mångsidig och anpassbar Försvarsmakt som har en förmåga att möta olika och oförutsägbara hot.⁶⁴

Detta tolkas ur ett mer liberalistiskt perspektiv, då anpassning hör samman med en mindre Försvarsmakt där förband behöver anpassas och kallas in vid behov snarare att man har en stadig grundorganisation redo.

Rmet.3 Ökad frekvens av Försvarsmaktsövningar

Ingen indikation på en vilja till ökad frekvens av övningar finns i källmaterialet. Istället beskrivs en begränsning i frekvensen av och storleken på övningar som en förtroendeskapande åtgärd.⁶⁵

Detta talar för liberalistiskt förhållningssätt, samtidigt som det direkt motsäger realism. Att man uttalar en minskning i frekvens och storlek på övningar visar på liberalism eftersom det visar att en tillgänglig metod är att minska egen möjlighet till att öva förband i syfte att skapa ett kollektivt förtroende och förbättra kommunikation.

Rmet.4 Avskräckning genom valda vapensystem

Indikatorn återfinns ej i källmaterialet.

Rmet.5 Avskräckning genom teknisk förmåga

Indikatorn återfinns ej i källmaterialet. Däremot beskrivs internationella samarbeten utifrån globalisering, där både fördelar och nackdelar beskrivs. Globalisering bidrar med en ökad chans

⁶³ Försvarsmakten, *MSD 02*, s. 115.

⁶⁴ *Ibid*, s. 51.

⁶⁵ *Ibid*, s. 109.

till utveckling samtidigt som det leder till att Sverige blir mer beroende av andra länder och därmed mer sårbart.⁶⁶

Lmet.1 Gränsöverskridande övningar och samarbeten

Indikatorn återfinns i källmaterialet. Förtroendeskapande åtgärder beskrivs, och bland dessa finnes informationsutbyten, föranmälan av övningar och inbjudningar till observation av övningar, och även en begräsning i frekvensen av och storleken på övningar.⁶⁷

Lmet.2 Interoperabilitet prioriteras multinationellt

Indikatorn återfinns till del i källmaterialet. Sveriges förmåga gällande ett nätverksbaserat försvar beskrivs som bra, och att Sveriges industri är världsledande. Samtidigt så beskriver man att inhemsk industri har ett gott samarbete med internationella samarbetspartners.⁶⁸ 2002 beskrivs att tekniska system och den typ av förband som kommer att behövas i framtiden ska kunna delta i internationella samarbeten såväl som för att skydda den egna nationen.⁶⁹ Detta tydliggörs vidare i att nationella styrkor skall vara interoperabla med andra nationers förband, framförallt stater i Västeuropa i syfte att nå en hög försvarsförmåga i händelse av att Sverige behöver skydda den egna nationen.⁷⁰

Detta visar på att syftet bakom interoperabilitet är både att kunna samverka med andra stater i ett invasionsscenario, såväl som interoperabilitet krävs i situationer och insatser utanför Sveriges gränser.

Lmet.3 Satsning på utbildning inom språk/fonetiska alfabet

Indikatorn återfinns i källmaterialet. Det beskrivs att det ställs höga krav på stabsofficerare att arbeta i multinationella staber. Vidare beskrivs det att: ”Försvarsmaktens interoperabilitetsåtgärder skall bidra till att reducera skillnader ibland annat procedurer, språk och tekniska lösningar.”⁷¹

Lmet.4 Satsning på utbildning inom kultur

Indikatorn återfinns ej i källmaterialet.

⁶⁶ Försvarsmakten, *MSD 02*, s. 22.

⁶⁷ Ibid, s. 109.

⁶⁸ Ibid, s. 124.

⁶⁹ Ibid, s. 48.

⁷⁰ Ibid, s. 52.

⁷¹ Ibid, s. 116.

Lmet.5 Satsning på utbildning inom konflikthantering

Indikatorn återfinns ej i källmaterialet.

4.2 Resultat Militärstrategisk Doktrin 2016

Beskrivna medel 2016

Rmed.1 Kvantitet och produktion prioriteras

Indikatorn återfinns till del i källmaterialet. Ingen uttalad önskan hittas att vilja öka kvantiteten av personal eller produktion i Försvarmakten. Det finns ändå uttryck som visar på den inriktningen. Detta finnes i konceptet tröskeeffekt, att ha en militär trovärdighet, och att ha en tillgänglighet på förband.⁷²

Rmed.2 Multinationella samarbeten i syfte att skapa maktbalans

Indikatorn återfinns i källmaterialet. Det internationella engagemanget beskrivs som: ”Ytterst syftar internationell förankring till att kunna genomföra gemensamma operationer med internationell förstärkning för att aktivt försvara Sveriges suveränitet och legitima intressen.”⁷³

Vidare beskrivs detta genom: ”Den svenska säkerhetspolitiken ska, inom ramen för målen för Sveriges säkerhet, förebygga krig och framväxten av hot mot svensk, nordisk och europeisk säkerhet. Säkerhet byggs solidariskt tillsammans med andra och hot mot fred och säkerhet avvärjs i gemenskap och samverkan med andra länder och organisationer.”⁷⁴

Detta påvisar att samarbeten och en visad solidaritet mot länder i närområdet uppvisas i syfte att stärka Sveriges egen säkerhet, ett motiv som kan relateras till realism där ett stort fokus ligger på ett nationellt fokus.

Rmed.3 Avskräckning

Indikatorn återfinns i källmaterialet. Man talar 2016 om en tröskeeffekt, där ett medel för att nå tröskeeffekten är att nyttja avskräckning. ”Med avskräckning menas att Försvarmakten genom sitt uppträdande och förmågor ska få en eventuell motståndare att undvika angrepp (...)”⁷⁵

⁷² Försvarmakten, *Militärstrategisk doktrin: MSD 16*, Stockholm, 2016, s. 6.

⁷³ Ibid, s. 48.

⁷⁴ Ibid, s. 39.

⁷⁵ Ibid, s.33.

Rmed.4 Försvar av egen stat

Indikatorn återfinns i källmaterialet. 2016 så byts många av de militärstrategiska nyckelorden ut till mer offensiva uttryck såsom tröskeleffekt, trovärdighet, krigsavhållande och ett offensivt agerande. Trovärdigheten i krigföringsförmågan stärks genom tillgänglighet av förband.⁷⁶

Här tyds en förändring i förhållningssätt till det nationella försvaret, då man går från en defensiv hållning till en mer offensiv hållning, samt en förändring från fokus på anpassning till tillgänglighet. Denna förändring tolkas som ett skifte från en mer liberalistisk inställning till en realistisk inställning.

Lmed.1 Aktivt förebygga konflikter/lösa konflikter främst genom fredliga medel

Indikatorn återfinns. Det finns beskrivningar av att Försvarsmakten ska verka konfliktförebyggande.⁷⁷ Detta beskrivs vidare med: ”Den svenska säkerhetspolitiken ska, inom ramen för målen för Sveriges säkerhet, förebygga krig och framväxten av hot mot svensk, nordisk och europeisk säkerhet.”⁷⁸

Lmed.2 Internationella samarbeten prioriteras i humanitära/krishanteringssyften

Indikatorn återfinns till del. Likt indikatorn Rmed.2 så genomförs dessa dock inte enbart med ett syfte, utan med flera syften. Detta tydliggörs i citatet: ”Försvarsmakten bidrar med internationella samarbeten och kontakter och gemensamma operationer för att främja goda relationer, förebygga konflikter och bidra till internationell krishantering. Ytterst syftar internationell förankring till att kunna genomföra gemensamma operationer med internationell förstärkning för att aktivt försvara Sveriges suveränitet och legitima intressen.”⁷⁹

Detta tolkas som både liberalistiskt och realistiskt, då det finns en strävan att bidra till krishantering som kan tolkas som liberalistiskt. Samtidigt staterar man att den internationella förankringen syftar till att försvara Sveriges intressen som istället tolkas som realistiskt.

⁷⁶ Försvarsmakten, *MSD 16*, s. 6.

⁷⁷ *Ibid*, s. 5.

⁷⁸ *Ibid*, s. 39.

⁷⁹ *Ibid*, s. 48.

Lmed.3 Utbildning och kvalitet eftersträvas

Indikatorn återfinns i källmaterialet. Man talar om den militära professionen, och man poängterar att Försvarmakten ska bestå av en lärande kultur. Man lägger även tid på att förklara ledarskap och ledarens viktiga egenskaper och uppgifter.⁸⁰

Detta kan ses som en förlängning av beskrivningen av personalbehovet 2002, då det även 2016 finns ett behov av att identifiera personal inom Försvarmakten som välutbildade, och att förhöja yrket till en profession och därmed skapa en högre attraktion till yrket.

Lmed.4 Flexibilitet eftersträvas hos förband att möta olika hot

Indikatorn återfinns till del i källmaterialet. Flexibilitet har fått ett minskat fokus 2016, och ingen explicit önskan finnes att förbanden ska ha en flexibilitet att möta olika hot. Det finns formuleringar som kan tolkas som att man ändå strävar efter en flexibilitet såsom att man ska kunna verka under oförutsedda förhållanden.⁸¹

Beskrivna metoder 2016

Rmet.1 Vilja till ökad antagning av värnpliktiga och officerare

Indikatorn finnes ej i källmaterialet.

Rmet.2 Reserver i personal/tillgänglighet av förband

Indikatorn återfinns. Tillgänglighet har ett större fokus än anpassning 2016, såväl som ett behov av att skapa trovärdighet.⁸² Trovärdighet skapas med tillgänglighet av förband, och har därför ett större behov av en kvantitet såväl som en tillgänglighet av reserver.⁸³

Ett behov av trovärdighet såväl som beskrivningen av en tröskeleffekt kan tolkas med realismens behov av maktbalans, där en stat bygger upp en stark militär förmåga i syfte att skapa avskräckning för andra stater att genomföra anfall eller invasion.

⁸⁰ Försvarmakten, *MSD 16*, s. 72 – 74.

⁸¹ Ibid, s. 56.

⁸² Ibid, s. 54.

⁸³ Ibid, s. 6.

Rmet.3 Ökad frekvens av Försvarsmaktsövningar

Indikatorn återfinns till del i källmaterialet. Däremot finns det ingen explicit önskan att öka frekvensen av övningar, men man uppmuntrar övningar i hög grad. Det beskrivs som ett tillgängligt medel i fredstid⁸⁴, såväl som en grundläggande del för att utveckla krigsduglighet.⁸⁵

Rmet.4 Avskräckning genom valda vapensystem

Indikatorn återfinns till del i källmaterialet. Framtida konflikter beskrivs som komplexa, med tanke på den ökade globaliseringen och utvecklingen av tekniska möjligheter. Stridsavstånden bedöms att vara långa, och en fiende bedöms även vilja påverka Sveriges förmåga i den elektromagnetiska cyberrymden.⁸⁶ Man staterar även att operationer ska kunna genomföras på hela det operativa djupet.⁸⁷ Kontroll av Östersjöområdet och dess sjö- och luftvägar blir än viktigare, både för de nordiska länderna såväl som för EU och Nato.⁸⁸

Med staterandet att stridsavstånden kommer att vara långa, och att kontroll över Östersjön är viktigt, tolkas det som att det finns en strävan mot att prioritera till exempel långräckviddiga vapensystem för att kunna lösa den uppgiften.

Rmet.5 Avskräckning genom teknisk förmåga

Indikatorn återfinns ej i källmaterialet.

Lmet.1 Gränsöverskridande övningar och samarbeten

Indikatorn återfinns i källmaterialet. 2016 kvarstår en vilja till att göra utbyten och bjuda in andra länder på övningar såväl som att själva delta på övningar i andra länder, och detta förenklar arbetet som värdlandsstöd.⁸⁹

Lmet.2 Interoperabilitet prioriteras multinationellt

Indikatorn återfinns till del i källmaterialet. 2016 så är interoperabilitet inte ett lika vanligt ord som det är 2002, faktiskt så hittas det inte en enda gång. Däremot så kan syftet uttydas i formuleringar som visar att det finns en vilja att samarbeta med andra i en internationell ram och i deklarereringen att Försvarsmaktens uppgifter ska kunna lösas tillsammans med andra

⁸⁴ Försvarsmakten, *MSD 16*, s. 35.

⁸⁵ *Ibid*, s. 47.

⁸⁶ *Ibid*, s. 29.

⁸⁷ *Ibid*, s. 57.

⁸⁸ *Ibid*, s. 39.

⁸⁹ *Ibid*, s. 40.

länder, samt att man uttalar en vilja att den militära förmågan ska utvecklas i takt med andra länder och organisationer.⁹⁰

Med detta kan det konstateras att interoperabilitet, även fast det finns formuleringar som tyder på en vilja till interoperabilitet är ett mål även 2016, även om det har fått ett minskat fokus 2016 än vad det hade 2002

Lmet.3 Satsning på utbildning inom språk/adapting av fonetiska alfabet

Indikatorn återfinns i källmaterialet. ”För planering av gemensamma operationer används nationell svensk planerings- och ledningsmetodik (SPL) och internationellt Natos planeringsmetod (COPD).”⁹¹

Lmet.4 Satsning på utbildning inom kultur

Indikatorn återfinns. ”Sammanhanget mellan förståelse och förförståelse har också betydelse för hur väl vi kan samverka med våra internationella partners och möta andra kulturer. Genom att lära känna och förstå andra aktörer ökar möjligheterna till produktiv kontakt.”⁹²

Lmet.5 Satsning på utbildning inom konflikthantering

Indikatorn återfinns ej i källmaterialet.

⁹⁰ Försvarsmakten, *MSD 16*, s. 40.

⁹¹ Ibid, s. 47.

⁹² Ibid, s. 28.

4.3 Sammanställning resultat

	Realism	Liberalism
Medel	<p>Rmed.1 Kvantitet och produktion prioriteras</p> <p>Rmed.2 Multinationella samarbeten i syfte att skapa maktbalans</p> <p>Rmed.3 Avskräckning</p> <p>Rmed. 4 Försvar av egen stat</p>	<p>Lmed.1 Aktivt förebygga konflikter/lösa konflikter främst genom fredliga medel</p> <p>Lmed.2 Internationella samarbeten prioriteras</p> <p>Lmed.3 Utbildning och kvalitet eftersträvas</p> <p>Lmed.4 Flexibilitet eftersträvas hos förband att möta olika hot</p>
2002	<p>Rmed.1 Återfinns ej</p> <p>Rmed.2 Återfinns till del</p> <p>Rmed.3 Återfinns ej</p> <p>Rmed.4 Återfinns</p>	<p>Lmed.1 Återfinns</p> <p>Lmed.2 Återfinns</p> <p>Lmed.3 Återfinns</p> <p>Lmed.4 Återfinns</p>
2016	<p>Rmed.1 Återfinns till del</p> <p>Rmed.2 Återfinns</p> <p>Rmed.3 Återfinns</p> <p>Rmed.4 Återfinns</p>	<p>Lmed.1 Återfinns</p> <p>Lmed.2 Återfinns till del</p> <p>Lmed.3 Återfinns</p> <p>Lmed.4 Återfinns till del</p>

Slutsats medel 2002 och 2016

2016 har man fått fler medel som är färgade av realistiska tendenser än vad man hade 2002, samtidigt som det skett en liten minskning av medel med liberalistiska tendenser.

	Realism	Liberalism
Metod	<p>Rmet.1 Vilja till ökad antagning av värnpliktiga och officerare</p> <p>Rmet.2 Reserver i personal/tillgänglighet av förband</p> <p>Rmet.3 Ökad frekvens av Försvarsmaktsövningar</p> <p><i>Avskräckning genom:</i></p> <p>Rmet.4 Valda vapensystem</p> <p>Rmet.5 Teknisk förmåga</p>	<p>Lmet.1 Gränsöverskridande övningar och samarbeten</p> <p>Lmet.2 Interoperabilitet prioriteras multinationellt</p> <p><i>Satsning på utbildning inom områden såsom:</i></p> <p>Lmet.3 Språk/adaptering av fonetiska alfabet</p> <p>Lmet.4 Kultur</p> <p>Lmet.5 Konflikthantering</p>
2002	<p>Rmet.1 Återfinns ej</p> <p>Rmet.2 Återfinns ej</p> <p>Rmet.3 Återfinns ej</p> <p>Rmet.4 Återfinns ej</p> <p>Rmet.5 Återfinns ej</p>	<p>Lmet.1 Återfinns</p> <p>Lmet.2 Återfinns till del</p> <p>Lmet.3 Återfinns</p> <p>Lmet.4 Återfinns ej</p> <p>Lmet.5 Återfinns ej</p>
2016	<p>Rmet.1 Återfinns ej</p> <p>Rmet.2 Återfinns</p> <p>Rmet.3 Återfinns till del</p> <p>Rmet.4 Återfinns till del</p> <p>Rmet.5 Återfinns ej</p>	<p>Lmet.1 Återfinns</p> <p>Lmet.2 Återfinns till del</p> <p>Lmet.3 Återfinns</p> <p>Lmet.4 Återfinns</p> <p>Lmet.5 Återfinns ej</p>

Slutsats metoder 2002 och 2016

2016 har antal realistiska metoder ökat jämfört med 2002, samtidigt som en ökning i liberalistiska metoder har skett.

Indikatorer som ej fanns i källmaterialet:

- **Rmet.1** Hög antagning av värnpliktiga och officerare
- **Rmet.5** Teknisk förmåga
- **Lmet.5** Konflikthantering

4.4 Strategisk kultur i doktrinerna

Utifrån den ovan förda diskussionen och sammanställningen av resultat, kan även slutsatser göras kring den beskrivna militärstrategiska kulturen i doktrinerna. Medel och metoder som fanns i doktrinerna färgas av både liberalistiska och realistiska tendenser, än dock har den senare doktrinen fler realistiska tendenser än den tidigare. Detta visar även på att den militärstrategiska kulturen som uppvisas utåt i doktrinerna har blivit mer realistisk även fast både realism och liberalism fortfarande är starkt närvarande 2016.

2002 föredrar man att agera förebyggande och dämpande mot konflikter. Man eftersträvar internationella samarbeten i humanitära syften såväl som att skydda den egna nationen. Man eftersträvar kvalitet och utbildning, och man skapar förtroende genom en öppen kommunikation och anpassning med andra länder.

2016 så föredrar man att agera aktivt och man vill skapa en militär trovärdighet genom att visa krigsduglighet och tillgänglighet. Man eftersträvar internationella samarbeten i humanitära syften, men främst för att skydda den egna nationen och länder i närområdet. Man eftersträvar kvalitet och utbildning, och man skapar trovärdighet gentemot andra länder genom internationella samarbeten och en aktiv närvaro.

Utifrån denna sammanställning, kan det tydas en förändring från reaktiv och defensiv, till en mer offensiv inriktning. Man har även utvecklats från ett fokus på anpassning till ett fokus på tillgänglighet. Detta talar för en förändring i Försvarsmaktens inställning till att lösa sina uppgifter och hur man utformar medel och metod. Detta visar även på en förändring i den militärstrategiska kulturen, då man har fått förändrade tillgängliga beteendemönster och verktyg för att lösa sina uppgifter.

5. Avslutning

I detta kapitel sker en återkoppling till forskningsfrågorna och det slutliga resultatet presenteras. Vidare presenteras studiens relevans för yrkesprofessionen, kritik som kan riktas mot studien, såväl som förslag på vidare forskning inom ämnet.

5.1 Återkoppling forskningsfrågorna och resultat

I problemformuleringen uttrycktes ett behov av att undersöka hur den strategiska kulturen uttrycks i militära dokument, med tanke på förändringar i Sveriges uttryckta strategi under 2000-talet. För att kunna möta det behovet beslutades det att medel och metod skulle undersökas utifrån teorierna realism och liberalism för att nå en djupare förståelse om hur dessa uttryckts, och om de har uttryckts annorlunda i den avgränsade tidsperioden utifrån teorierna.

Frågorna som ställdes i början av uppsatsen löd:

- *Hur har synen på medel och metoder förändrats i svenska militärstrategiska doktriner utifrån teorierna realism och liberalism?*
- *Hur kommer strategisk kultur till uttryck i doktrinerna kopplat till realism och liberalism?*

På den första forskningsfrågan kan resultatet visa att det 2002 såväl som 2016 fanns både realistiska och liberalistiska tendenser. I *Militärstrategisk doktrin 2016* så har antal medel och metoder hämtade från den realistiska skolan ökat jämfört med den tidigare doktrinen. Däremot så kan det fortfarande uttydas många tendenser som har en liberalistisk färgning. Detta påvisar att det finns en dualitet i Sveriges försvarsinriktning som inte är svart eller vit, och att liberalism och realism i vissa fall kan vara knutna till varandra i en växelverkan. Sammanfattningsvis kan det konstateras att det har skett en förändring mellan 2002 och 2016, och att den strategiska inriktningen har blivit mer realistisk, även fast det fortfarande finns ett stort inslag av liberalism.

På den andra forskningsfrågan visar resultatet att även den uttryckta strategiska kulturen har blivit mer realistiskt färgad i den senare doktrinen. Likt det ovan förda resonemanget så finns det i båda doktrinerna stora inslag av liberalism, som länge varit en del av Sveriges strategiska kultur. 2016 visas ett större nationellt fokus, vilket även visar att kulturen som uttrycks i doktrinerna har påverkats av den förändrade säkerhetspolitiken i Sveriges närområde under de senaste åren.

5.2 Diskussion och kritik mot studien

Resultatet visar att det har skett en förändring i beskrivna medel och metoder såväl som i den uttrycka strategiska kulturen i de militärstrategiska doktrinerna som har undersökts. I forskningsöversikten nämndes en uppsats av Wallin, som undersökte militära dokument utifrån realism och liberalism. Hans resultat påvisade att Sveriges inriktning har blivit mer realistisk, och genom att den här uppsatsen visar på en liknande trend stärker det Wallins resultat. Forskningsöversikten presenterade även en studie av Edström, som drog slutsatsen att liberalism och realism kan vara kompletterande snarare än konkurrerande. Även den här uppsatsen drar den slutsatsen, då resultatet visade att medel och metoder som fanns i doktrinerna ofta var färgade av både realism och liberalism.

Den här uppsatsen har inte gjort anspråk på att försöka förklara eller jämföra kulturen som uttrycks i doktrinerna med den generella uppfattningen om Sveriges strategiska kultur. Detta innebär att resultatet inte är generaliserbart med Sveriges faktiska strategiska kultur, eller hur den strategiska kulturen faktiskt är. Resultatet visar enbart på att inom de uttrycka doktrinerna så kan en förändring uttydas.

Det kan även tillföras kritik som kan riktas mot analysverktyget som användes. När verktyget togs fram utifrån teorierna realism och liberalism togs indikatorerna fram för att de tolkades som representativa för teorierna. Under undersökningen blev det tydligt att flera av de funna indikatorerna var färgade av både realistiska och liberalistiska syften. Därför blev det än viktigare att undersöka källmaterialets mening och inte enbart ordval. Under analysarbetets gång bibehölls denna insikt, och uppsatsen har försökt ge en så rättvis bild av källmaterialet som möjligt genom en utförlig diskussion i analyskapitlet.

5.3 Relevans för officersprofessionen

Undersökningen har visat på att man kan uttyda en riktning i den militärstrategiska kulturen genom en undersökning av doktriner. Genom att undersöka doktriner kan tolkning ske och en förståelse bildas om vad kulturen innebär och varför vissa strategiska beteenden är mer tillgängliga än andra. Genom att förstå vad för bild som projiceras utåt genom doktrinerna, kan Sverige och dess representanter bättre förstå hur man uppfattas utifrån av internationella aktörer genom sina beskrivna strategier och beteendemönster, snarare än sin egen självbild och bild av sin egen kultur.

Resultatet visar att medel och metod har ändrats mellan 2002 och 2016 och att dessa har blivit mer realistiskt färgade. Uppsatsen påbörjades med en premis att säkerhetspolitiken i Sveriges närområde hade förändrats till det sämre. Genom den här undersökningen har resultatet visat att de beskrivna medlen och metoderna har utvecklats och blivit mer beskyddande av Sveriges nationella intressen. Relevansen ligger inte i det faktum att inriktningen har blivit mer realistisk, utan snarare i det faktum att det har skett en *förändring* i takt med att omvärlden har förändrats. Utifrån detta utgör den här studien även en viktig del i arbetet att utvärdera vidtagna åtgärder i samband med en uppfattad hotbild, och hur dessa åtgärder presenteras för organisationen och dess alla delar. Om resultatet hade visat att medel och metod hade beskrivits lika både 2002 och 2016, hade detta varit en indikator på att det inte vidtagits rätt åtgärder för att möta de uppsatta strategiska målen.

5.4 Vidare forskning

Vidare forskning kan med fördel göras i samband med publiceringen av nästkommande doktrin. Den här uppsatsen skrivs 2020, fyra år efter att den senaste doktrinen publicerades. Med hänsyn till den snabbt föränderliga säkerhetspolitiken i Sveriges närområde, vore en liknande undersökning fördelaktig för att undersöka om graden av realistiska tendenser har ökat eller minskat vid nästa doktrins publicerande.

Vidare forskning kan även genomföras med en snävare inriktning mot tekniska system och dess interoperabilitet. Till exempel kan den nya införingen av LSS Mark 1.5 och 2.0, samt införingen av det nya BMS-systemet undersökas ur ett perspektiv av interoperabilitet med hjälp av realism och liberalism. Forskning kan även utvecklas inom teorin strategisk kultur, för att vidare undersöka varaktigheten hos strategisk kultur i länder som Sverige, som inte deltagit i större krig på en längre tid.

6. Källförteckning

Tryckt litteratur

Baylis, John & Wirtz, James W., "Introduction: Strategy in the Contemporary World". I *Strategy in the contemporary world*, Sixth Edition, Baylis, John, Wirtz James J. & Gray Colin S. (red.), Oxford University Press, Oxford, United Kingdom, 2019, 1 – 15.

Bjereld, Ulf, Ekengren, Ann-Marie & Lilja, Christina, *Internationella relationer: perspektiv på konflikt och samarbete i världspolitik: analyser, teorier & övningar*, 2. uppl., Liber ekonomi, Malmö, 2003.

Boréus, Kristina & Bergström, Göran (red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018.

Edström, Håkan & Gyllensporre, Dennis, *Svensk försvarsdoktrin efter kalla kriget: förlorade decennier eller vunna insikter?*, Santérus Academic Press, Stockholm, 2014.

Ekengren, Ann-Marie & Hinnfors, Jonas, *Uppsatshandbok: hur du lyckas med din uppsats*, 2., (rev) upplaga, Studentlitteratur, Lund, 2012.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena, *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*, Femte upplagan, Wolters Kluwer, Stockholm, 2017.

Johannessen, Asbjørn & Tufte, Per Arne, *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*, 1. uppl., Liber, Malmö, 2003.

Lantis, Jeffrey S. & Howlett, Darryl, "Strategic Culture". I *Strategy in the contemporary world*, Sixth Edition, Baylis, John, Wirtz James J. & Gray Colin S. (red.) Oxford University Press, Oxford, United Kingdom, 2019, 89 – 107.

MacMillan, John, *On liberal peace: democracy, war and the international order*, Tauris, London, 1998.

Mahnken, Thomas G., "Strategic Theory". I *Strategy in the contemporary world*, Sixth Edition, Baylis, John, Wirtz James J. & Gray Colin S. (red.) Oxford University Press, Oxford, United Kingdom, 2019, 56 – 71.

Morgenthau, Hans J., *Politics among nations: the struggle for power and peace*, 7. ed., McGraw-Hill Higher Education, Boston, 2006.

Petersson, Magnus, "Försvarstransformeringen efter det kalla krigets slut". I *Svensk säkerhetspolitik i Europa och världen*, Engelbrekt, Kjell & Ångström, Jan (red.), 1. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2010, 147 – 167.

Westberg, Jacob, *Svenska Säkerhetsstrategier: 1810 – 2014*, 1. Uppl., Studentlitteratur, Lund, 2015.

Vetenskapliga artiklar

Dalsjö, Robert & Jonsson, Mikael, Nationell säkerhet och närområdet – Sverige backar hem, *Särtryck ur Strategisk Utblick 7*. FOI Memo 6165, 2017.

Edström, Håkan, Gömd eller Glömd? Realism i den svenska riksdagsdebatten. *Statsvetenskaplig Tidskrift*. Vol 118, Nr 4, 2016.

Høiback, Harald, What is doctrine?, *Journal of strategic studies*. Vol 34, issue 6, 2011.

Johnston, Paul, Doctrine is not enough – the effect of doctrine on the behaviour of armies. *Parameters*. Vol 30 (3), 2000.

Åselius, Gunnar, Swedish strategic culture after 1945. *Cooperation and Conflict*. Vol. 40 (1), 2005.

Försvarsmaktspublikationer

Försvarsmakten, *Militärstrategisk Doktrin: MSD 02*, Stockholm, 2002.

Försvarsmakten, *Militärstrategisk Doktrin: MSD 16*, Stockholm, 2016.

Övriga källor

Wallin, Tobias, *Sveriges försvars- och säkerhetspolitik i förändring, från liberalism till realism?*, Försvarshögskolan, 2019.